

Министерство
на образованието и науката

АЗ·БУКИ

Национално издателство
за образование и наука

**БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
И ЛИТЕРАТУРА**

Българско научно-методическо списание
• Година XX, 2012 • Класик 1

ИСТОРИЯ

Българско научно-методическо списание
• Година XX, 2012 • Класик 1

**МАТЕМАТИКА
И ИНФОРМАТИКА**

Българско научно-методическо списание
• Година XX, 2012 • Класик 1

**ПРЕДУЧИЛИЩНО
НАЧАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ
ПЕДАГОГИКА**

Българско научно-методическо списание
• Година XX, 2012 • Класик 1

**ХИМИЯ
ПРИРОДНИТЕ НАУКИ
В ОБРАЗОВАНИЕТО**
астрономия
биология
география
физика

**ПРОФЕСИОНАЛНО
ОБРАЗОВАНИЕ**

Българско научно-методическо списание
• Година XX, 2012 • Класик 1

**СТРАТЕГИИ
НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА
И НАУЧНАТА ПОЛИТИКА**

Научно-методическо списание
• Година XX, 2012 • Класик 1

Философия

Българско научно-методическо списание
• Година XX, 2012 • Класик 1

**Чуждозиково
обучение**

Научно-методическо списание
• Година XXIX, 2013 • Класик 1

Избрано

от текстовете, публикувани в списанията
на Национално издателство

АЗ·БУКИ

www.azbuki.bg

1

5 – 11 ЯНУАРИ 2017 Г.

Поглед към „Другата Азия“

*Откъс от „Другата Азия“ –
Индия в японската външна политика“*

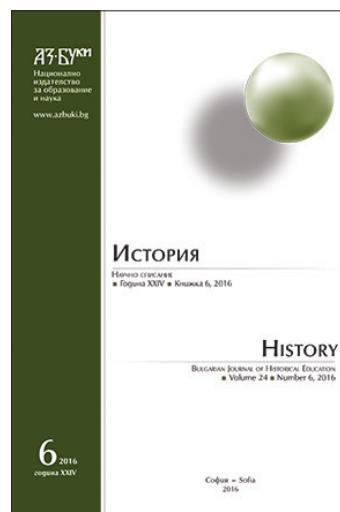
Боряна Митева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Отношенията между Япония и Индия са обект на засилен изследователски интерес, особено през последните десетилетия, и представляват изключително актуален проблем от гледна точка на развитието на международните отношения и баланса на силите в Азиатско-Тихоокеанския регион. Серозният интерес към японско-индийските контакти се основава на значителния прогрес в двустранните отношения, които през последните десетилетия се развиват до степен на „стратегическо партньорство“. Настоящото изследване цели да анализира каква е ролята на Индия в японската външна политика, в какво се изразява значимата промяна в двустранните отношения и най-вече какви фактори водят до тези изменения. Поради това изследването ще предложи кратък исторически преглед на японско-индийските връзки, но ще концентрира вниманието си основно върху периода на тяхното силно активизиране, тоест след края на Студената война.

В историографията японското възприятие на Индия най-често се обозначава с термина „другата Азия“. Това следва да покаже, че японците усещат отдалеченост от Индия въпреки географското ѝ разположение на същия континент (Jain, 1997: 342). Огромните мащаби и културно разнообразие на азиатския континент действително предпоставят усещането, ако не за отдалеченост, то поне за липса на близост между Япония и Индия. Все пак съществува

Заглавието е на редакцията

www.history.azbuki.bg

Главен редактор
Проф. д-р Пламен Митев
E-mail: plamdm@abv.bg

Редактор
Д-р Албена Симова
0889 88 21 83
Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71
E-mail: history@azbuki.bg

Съдържание на сп. „История“, кн. 6/2016:

ОТ ДРЕВНОСТТА ДО ДНЕС

Между земното и сакралното: катедрали, мощи и духовни водачи в градския живот на Южна Италия през XI – XII век / *Георги Димов*

„Другата Азия“ – Индия в японската външна политика / *Боряна Митева*

ПАЗИТЕЛИ НА ПАМЕТТА

Полша – между Изтока и Запада / *Михал Копчински*

Как се заражда Полша, или какво знаем за началото в кариерата на Мешко I / *Павел Жмудски*

Кръст и полумесец – из историята на полско-османското съперничество през XVII век / *Дариуш Милевски*

Полските инженери в България / *Болеслав Орловски*

Русифициране на градското пространство. Варшава и провинциалните градове на кралство Полша през XIX и началото на XX в. / *Анджеј Шварц*

Ян Карски – герой на полската съпротива / *Анджеј Жбиковски*

Жизненият стандарт в Полша от Средновековието до XX век / *Михал Копчински*

**ГОДИШНО
СЪДЪРЖАНИЕ**

нишка, която за дълъг период свързва двете страни, а именно будистките традиции и ценности. Това се случва още през VII в., но тази връзка остава непрекъсната и до ден-днешен.

Много по-късно, през XIX и XX в., отново на идейна основа Япония и Индия откриват общи ценности, които ги свързват, а именно национализъм, антиимпериализъм и паназиатизъм. През този период се установяват и първите търговски, транспортни, граждански контакти между двете страни. Япония представлява вдъхновение за индийското революционно националноосвободително движение, докато сама не се превръща в империя, която подчинява съседните държави.

Японската имперска агресивна политика в периода преди и по време на Втората световна война помрачава положителните дотогава японско-индийски връзки (Кожевников, 2015: 49 – 60; Mathur, 2012: 3 – 10; Rajamohan, 2008: 2 – 6). Въпреки този „тъмен“ епизод, след войната в отношенията между двете страни не съществуват негативни емоции, а тъкмо напротив. Индия става изключително популярна в Япония поради това, че на Токийския трибунал единствено индийският представител гласува с „особено мнение“ и подкрепя „невинността“ на японските подсъдими (Леленкова, 2015: 94 – 99; Mathur, 2012: 10). Индийското отношение и към договора от Сан Франциско остава „особено“. Индийците заявяват, че островите Рюкю трябва да бъдат върнати на Япония и се обявяват против тясното ѝ обвързване със САЩ. Поради това Япония и Индия подписват двустранен мирен договор на 9 май 1952 г., с който уреждат официално отношенията си след Втората световна война (Mathur, 2012: 10 – 11).

„Пропуснати възможности“: японско-индийски отношения по време на Студената война

Въпреки че между Япония и Индия не съществуват сериозни политически, идеологически, териториални и икономически противоречия, по време на Студената война контактите между тях не могат да бъдат характеризирани като регулярни и интензивни. Това го голяма степен се дължи на позициите на двете държави в рамките на биполярната система – Япония, силно обвързана със Западния блок и в частност със САЩ и Индия, лидер в движението на необвързаните държави (Ghosh, 2008: 7 – 10). Липсата на интензивни японско-индийски връзки през този период може да бъде обяснена и с отсъствието на сериозни и належащи двустранни проблеми, които да се обсъждат, както и с желанието на двете страни да се съсредоточат върху собственото си развитие. Индия е изправена пред предизвикателствата на процеса по изграждане на държава след получаване

на своята независимост. Япония, от друга страна, се стреми към възстановяване след войната и урегулиране на двустранните отношения със страните от Източна и Югоизточна Азия.

По време на Студената война политическите контакти на най-високо равнище са спорадични. Най-значими са посещенията в Индия от страна на японските министър-председатели Нобосуке Киши (1957 г.), Хаято Икеда (1961 г.), Ясухиро Накасоне (1984 г.), както и на коронования принц Акихито и съпругата му Мичико през 1960 г. От индийска страна най-важни са посещенията на президента Раджендра Прасаг (1958 г.) и на министър-председателя Раджив Ганди през (1988 г.).

В сравнение с политическите връзки икономическото сътрудничество между двете страни се развива с по-интензивни темпове, но може да бъде характеризирано като неравностойно. Въпреки че се осъществява двустранна търговия, стойностите на стокообмена са ниски. Най-значимият аспект от икономическото сътрудничество е подпомагането на развиващата се Индия чрез японската официална помощ за развитие (ODA). Началото на този вид сътрудничество е поставено още през 1958 г., а Япония се превръща в един от най-сериозните донори и кредитори за Индия през този период. В рамките на научно-техническото сътрудничество Япония изпраща технически специалисти и доброволци в Индия, както и приема за обучение индийски студенти и специалисти (Khan, 1975 – 1976: 542 – 545; Jain, 1997: 342 – 343; 山崎, 2015: 72).

Япония и Индия нямат сериозни двустранни проблеми и имат сравнително положителен образ една за друга след Втората световна война. Двете страни осъществяват контакти на високо равнище в политическата и икономическата сфера и формират механизми за двустранно сътрудничество, като срещи на външните министри, комитети за икономическо и научно-техническо сътрудничество. Въпреки това в рамките на Студената война японско-индийските отношения не могат да се характеризират като интензивни и равностойни. Индия се превръща в приемник на японска финансова и техническа помощ. Япония осъществява политика към региона на Южна Азия, като цяло, и не формира конкретна дипломатическа доктрина към Индия, в частност. Япония възприема региона като проблемна и несигурна поради липсата на гържливост и икономическа стабилност, както и поради конфликтите между страните в Южна Азия. Японската политика се състои в насърчаване на регионалния политически диалог и разрешаване на проблемите и във финансово и техническо подпомагане на страните. По-сериозен интерес към Индия от страна на Япония се наблюдава едва в края на 80-те години (Rajamohan, 2008: 9).

След края на Студената война японско-индийските отношения започват да се развиват прогресивно и интензивно, разширявайки сферите от взаимен интерес. Индия се превръща във важен приоритет за японската външна политика, а настоящите тенденции подсказват все по-сериозно сближаване между двете страни. В какво се изразяват положителните промени в двустранните отношения?

Японско-индийско „глобално стратегическо партньорство“

За разлика от периода на Студената война през новото столетие сферите от взаимен интерес и сътрудничество между Япония и Индия се разширяват значително, обхващайки повишаване на двустранния стокообмен, създаване на съвместни предприятия, техническо сътрудничество, сътрудничество в областта на отбраната и сигурността, сътрудничество по важни глобални и регионални въпроси, като ядрено разоръжаване, енергийна сигурност, отбрана на морските пътища и търговия, промяната на климата, тероризъм, пиратство, реформи в ООН (Panda, 2011: 1; Jain, 1997: 340).

За първи път Япония изразява желание за полагане основите на „стратегическо партньорство“ с Индия в края на 90-те години при посещението на японския външен министър Юкихико Икеда (1997 г.) (Ghosh, 2008: 286; Chakrabarty, 2013: 170 – 190; Malik, 2013: 165 – 168). През 2000 г. при посещението на японския министър-председа-

тел Йоширо Мори е представена инициативата „Японско-индийско глобално партньорство през XXI век“, която е потвърдена от Джуничиро Коидзуми през 2005 г. и води до значително подобряване на двустранните отношения (Pinto, 2007: 5299). Не по-малко значимо е посещението на Шиндзо Абе през 2007 г., когато се договаря „глобално и стратегическо сътрудничество“, израз на което стават ежегодните срещи между министър-председателите на двете страни. Индия е единствената държава, с която Япония осъществява подобен регулярен диалог. Последните усилия на премиера Абе, който е изключително силен привърженик на съюза с Индия (Panda, 2014: 178 – 188), по посока изграждане на близки отношения с Индия са положени при последното му посещение през декември 2015 г. Двете държави изразяват стремежа си да работят заедно за развитието на АТР чрез подписването на „Визията на Япония и Индия за стратегическо и глобално партньорство, 2025 г.“

При посещението на индийския премиер Манмохан Сингх в Токио през декември 2007 г. е договорен ежегоден стратегически диалог на ниво външни министри (Pinto, 2007: 5299), а през следващата година е подписана „съвместна декларация за сътрудничество в областта на отбраната между Япония и Индия“. През 2009 г. е договорен и специален „План за действие“ в областта на сигурността. Сътрудничеството се осъществява чрез специален диалог в сферата на сигурността и чрез регулярни срещи на ниво министри на отбраната. Заявените сфери на взаимен интерес и сътрудничество са „подсилване на сътрудничеството по въпроси от взаимен стратегически интерес, изграждане на механизми за стратегическо сътрудничество, регулярни срещи между министрите на отбраната, съвместни военни учения, нетрадиционни заплахи за сигурността, обмен на мнения, информация и специалисти, сътрудничество по отбрана на крайбрежните зони, сигурност на транспорта, борба срещу тероризма, сътрудничество при бедствия, сътрудничество в рамките на ООН“ (Panda, 2011: 5; Panda, 2012: 311 – 320).

За първи път тристранни военноморски учения между Япония, САЩ и Индия се осъществяват през 2007 г. Според Челани е важно да се отбележи, че японско-индийската декларация за сигурност от 2008 г. е изготвена по модела на тази между Япония и Австралия от 2007 г. Същата декларация е подписана между Индия и Австралия през 2009 г. Изследователите смятат, че идеята е да се формира четворно стратегическо сътрудничество между САЩ, Япония, Индия и Австралия като четирите основни демокрации в АТР (Chellaney, 2012: 5). Началото на тристранното стратегическо партньорство между САЩ, Япония и Индия е поставено през 2011 г., когато се решава да провеждат периодични съвместни морски учения. На практика обаче, въпреки усилията в областта на отбраната и създаването на някакъв вид колективна система за сигурност в АТР между основните демократични държави, тази идея не е осъществена докрай до този момент. Независимо от съзнанието за необходимост от японско-индийско сътрудничество в сферата на сигурността и от положените усилия в тази посока нито Япония, нито Индия желаят да се включват в официална антикитайска коалиция.

Японско-индийско икономическо и научно-техническо сътрудничество

През последните десетилетия се наблюдава интензифициране на японско-индийското сътрудничество в областта на икономиката. Япония е важен инвеститор за Индия, като японските преки инвестиции в Индия нарастват през последните години, особено в сферата на технологиите. Това важи с пълна сила и за двустранния търговски обмен. Въпреки това според повечето наблюдатели сътрудничеството в тези сфери все още има широко поле за развитие, а Япония изостава като търговски партньор на Индия след САЩ и КНР (Rajamohan, 2008: 11 – 12).

През юни 2006 г. Индийско-японската съвместна група публикува доклад за нуждата от насърчаване на икономическото сътрудничество между Япония и Индия. В резултат на това двете страни започват преговори за подписване на споразумение за икономическо партньорство (Economic partnership agreement/EPA),

споразумение за всестранно икономическо партньорство (Comprehensive economic partnership agreement/CEPA) и сегем меморандума за разбирателство (MoUs). Целите са следните – подпомагане либерализирането и търговията на стоки между двете страни, увеличаване възможностите за инвестиции и защита на съвместните инвестиции, защита на интелектуалната собственост и сътрудничество, подобряване на бизнес средата в двете страни, създаване на ефективни процедури за реализирането на двустранните споразумения и решаването на всички спорове. Индия ще премахне тарифите на 94% от стоките за 10 г., а Япония – на 97% от нивата на вносните тарифи (Khan, 2013: 13 – 20; Kondo, 2012: 2; Mathur, 2012: 85). Обявените сфери от взаимен интерес са търговия на стоки и услуги и инвестиционният поток.

След подписване на двустранните споразумения се наблюдава ръст както в стокообмена, така и в дела на японските инвестиции в Индия. Освен големи японски корпорации активна дейност в Индия започват да осъществяват и малки и средни предприятия. Разширяват се и секторите на капиталовложения – автомобилна индустрия, електроника, телекомуникации и IT сектор, фармацевтична промишленост, машиностроене, инфраструктура, селско стопанство и хранителни продукти (Kondo, 2012: 5 – 12). Освен това се разнообразява регионалната структура на японските инвестиции в Индия. Освен района на Делхи някои японски компании локализират бизнеса си в Бангалор, Ченай и Момбай (Kondo, 2012: 12).

Пълния текст четете в сп. „История“, кн. 6

Майсторството на превода

*Откъс от „Ролята на преводача като
културен медиатор: предаване на думи
от хинди на български език“*

Елена Георгиева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Ето какво казва Капушчински по време на Първия световен конгрес на преводачите на полска литература: „Езикът е толкова важен и ценен, че в краен случай хората за него дават и живота си – дори и днес човек може да се убеди в това в Индия, Пакистан, въпреки че в много други страни. Аз самият по време на пътуванията си се убеждавах много пъти как местните хора ценят това, че един пришълец се старае да научи поне няколко думи на техния роден език. Тогава се отварят всички врати, а гостът е посрещнат радушно. Стараейки се да кажем нещо на местен език, засвидетелстваме уважение към домакините, признаваме тяхното достойнство. Езикът е най-голямото съкровище на културата, а същевременно е най-чувствителният и разпознаваем белег за идентичност. Споменавам това, за да подчертая с колко чувствителна и деликатна материя борави преводачът, и че трябва да има изострен поглед и езиков слух, езиков вкус и интуиция, езикова памет. Това са най-наложителните черти, още повече че езиците, с които преводачът си служи, постоянно се променят, реформират се непрекъснато, обогатяват се, еволюират, отделните думи придобиват нови нюанси и зна-

Заглавието е на редакцията

www.foreignlanguages.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д-р Димитър Веселинов
E-mail: d_vesselinov@yahoo.fr

Редактор

Николай Кънчев
0888 81 56 45

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: foreignlanguages@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Чуждоезиково обучение“, кн. 6/2016:

ПРИЛОЖНА ЛИНГВИСТИКА

Терминологическа опозиция
турски – *тюркски* в българ-
ском и французском языке / Ди-
митър Веселинов, Милена Йорда-
нова

МЕТОДИКА

Съдържателни аспекти на
образователните програми по
класически езици и класическа
древност на Балканите (Сърбия и
Румъния) / Борис Вунчев, Мирена
Славова, Йоана Сиракова, Люба
Радулова

Дигитални медии и работа с художествени текстове в обучението по немски език като чужд / *Елена Савова*

ЕЗИК И КУЛТУРА

Френското излъчване на резиденция Евксиноград / *Цветана Тодорова*

Ролята на преводача като културен медиатор: предаване на думи от хинди на български език / *Елена Георгиева*

ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКА АРХЕОЛОГИЯ

Диалог на културите / *Анна Ангелова*

ХРОНИКА

Богатство на многообразието / *Николай Кънчев*

„Европа и нейните граници в социалните и хуманитарните науки“ – впечатляващо международно научно събитие / *Николина Цветкова*

Светът като слово / *Магдалена Костова-Панайотова, Любка Ненова*

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ

Нов прочит на историята на новобългарския книжовен език / *Мария Мицкова*

Wie das land, so das sprichwort, или За един нов тематичен речник в помощ на обучението по немски като чужд език / *Весела Белчева, Свилен Станчев*

Нещата отвътре / *Анелия Бръмбарова*

ГОДИШНО СЪДЪРЖАНИЕ

чения. Колко опит е необходим, колко чувствителност и вкус, за да головиш и разбереш сигналите на тези промени, които угват към нас от прочетен текст, от неговите скрити пластове, от неговата вътрешност!“

Задачите на преводачите днес не се ограничават само с превръщането на един текст в друг текст, в превеждането от един език на друг. Защото преводачът е и нещо като литературен агент или дори направо посланик на гаден автор, а често и ентусиаст на неговото творчество, на културата, към която принадлежи. Както казва Емил Басам в предговора към първата си книга „Преводът – лица и маски“: „С всеки автор преводачът си налага различна маска – той е принуден да бъде актьор, който играе всички роли в превежданото произведение. Авторът също е принуден да приеме образа, който му налага съответният преводач – така автор и преводач непрестанно сменят лицата си, маските си – и тези лица и маски са различни в различните преводи на автора по света“.

В този смисъл, абсолютно съпоставима е ролята на преводача като медиатор между две култури с тази на автора на текстове за различна от своята култура – независимо от това дали произведението е пътепис, културно изследване или художествен труд, в който присъстват отделни елементи от чуждата действителност. Познаването на двете реалности – тази на другия и своята собствена – е от съществено значение за стойността на творческия продукт. Споменатото познаване обаче в повечето случаи бива отключено едва в момента, в който натрупаните теоретични знания бъдат отъждествени, онагледени и изпитани върху съответната езикова и културна територия.

Поради засилващия се интерес към Изтока днес все повече специалисти от различни професионални области употребяват понятия, термини и заглавия на художествени произведения, философски трактати, собствени имена и т.н., свързани с Индия. Наблюдава се неоправдано прибегване до други езици като посредници в межкултурната комуникация, в резултат на което вече изяснени на теория особености на индийската лексика не се вземат под внимание и честата повтаряемост води до превръщане на грешки в норма.

Настоящата статия има за цел да демонстрира трудностите при предаване на понятия както фонетично, така и смислово. За да бъдат обяснени колебанията, които възникват при транскрибирането на хинди лексеми в българския език, ще си позволя да направя кратко съпоставително описание на фонологичните системи на двата езика.

1. Особенности на фонологичната система на хинди

Фонологичната система на хинди включва 20 вокала (монофтонги и дифтонги) и 38 консонанта. Вокалната система на хинди е представена от осем монофтонга, два дифтонга и техните назализирани корелати. Назализацията на гласните заема важно място и в граматиката на езика хинди, тъй като в краесловие тя се явява безалтернативно фонологично средство за изразяване на различни граматични значения (род, число, наклонение, падеж, време). За вокалната система на хинди е характерно наличието на дълги и кратки гласни. Въпреки че на фонетичната система на българския език удължаването на гласни също не е чуждо, то няма смислоразличителна стойност.

Фонологичната система на хинди демонстрира и явлението удвояване на гласни. „Двойни гласни се появяват на морфемната граница, особено при глаголното формообразуване, когато втората морфема започва с гласната, на която завършва първата, например [roo] – *плачи!*, [boo] – *сей!*, [soo] – *спи!*.“ Слуховото впечатление от такива съчетания е, че гумата им две равностойни ударения. Това категорично изключва възможността те да бъдат отъждествявани само с една дълга гласна.

„Друга важна особеност е традиционното причисляване на [ɾi] към гласните в хинди, а действителната ѝ звуковата стойност е съчетание от вибрант [ɾ] плюс вокал [i]. Традиционно е и причисляването на аспирираната фонема, наречана *висарга*, към инвентара на гласните фонемите в хинди. От съвременен гледище тя е съчетание от [гласна] + [h] и този факт е причина тя да бъде транскрибирана по този начин“ (Rozova & Marinova, 2009: 431).

Голяма част от изследователите на хинди отбелязват разрастващата се тенденция към реална монофтонгизация в хинди. Последното оказва значително влияние върху начина на транскрибиране на дифтонгите.

2. Основни разлики между консонантните системи на хинди и български език

За консонантната система на хинди е характерен признакът непридихателност/придихателност, който не е релевантен за българската. Във връзка с това е важно да се отбележи, че на хинди не е познато обеззвучаването на звучни съгласни, включително на придихателните беззвучни съгласни независимо от позицията им в състава на гумата. В хинди „противопоставянето по звучност/беззвучност се осъществява във всички позиции“ (Rozova & Marinova, 2009: 432), включително и в абсолютното краесловие, тъй като има смислоразличителна стойност – например: [aŋk] м.р. – 1. знак, 2. клеймо, 3. буква, 4. цифра / [aŋg] м.р. – 1. тяло, 2. част от тяло, 3. част; [bās] м.р. – 1. аромат, миризма, 2. убежище, 3. греха / [bāz] м.р. – 1. сокол, 2. ястреб.

Транскрибирането на придихателните съгласни като съчетание на съответните непридихателни плюс [h] е резултат от техническа невъзможност те да бъдат отразени по-адекватно и често създава погрешна представа за две фонемите. Смислоразличителната стойност на признака може да бъде илюстрирана с примери, като: [paɪ]-[pʰaɪ] – миг – плод, [bār]-[bʰār] – татко – пара и т.н.

Като междинно обобщение ще си позволяя да не описвам отделно фонологичната система на българския език, а да изведа онези особености, които имат пряко отношение към предаването на гуми от хинди в съвременния български език и при това основно в писмената практика.

3. Основни положения при предаване на хинди лексеми на български език

Писмената форма на индоарийските (хинди) лексеми в българския език е съобразена, разбира се, с артикулационно-акустичните навици на българите и се изгражда върху следните положения:

3.1. следване на правописа в книжовния хинди – Амритсар (а не Амрицар) – гр. *Амритсар*; „Матся пурана“ (а не „Маця пурана“) – „*Матся пурана*;

3.2. заместване на хинди звукове, които не се срещат в българския език (като споменатата вече гласна [ɾi]) със съответните най-близки български звукове, напр. „*Ризвега*“ и Кришна;

3.3. запазване на мястото на ударението, както е и в хинди, напр. „Махаб-хàрата“ (а не „Махабхарàта“), „Рамàяна“ (а не „Рамаяàна“), Нèхру (а не Неру).

По-году ще разгледам някои по-конкретни типични въпроси във връзка с колебанията при писменото и устното отразяване на индийски заемки.

4. Предаване на дифтонгите в хинди – тенденция към монофтонгизация

Както вече бе отбелязано, в хинди е налице „тенденция към монофтонгизация на дифтонгите“ (Rozova & Marinova, 2009: 427) и изговорът им е нееднозначен – задният дифтонг се произнася като [õ] или [au], а предният дифтонг се произнася или като [ei], или като [ai]. Тъй като вокалната система на българския език е монофтонгична, предаването на хинди дифтонгите на български език често отчита реалния им изговор от представители на различни социални групи в различни щати, поради което се появяват дублети: пайса и пейса, Майсур и Мейсур, Аурангзеб и Орангзеб, Аурангабад и Орангабад, Чандни Чаук и Чандни Чок (при думи, претърпели закономерен исторически развой), както и стейндарг (standard) вм. стангарг, тејкси (taxi) вм. такси, бејнк (bank) вм. банка (заемки от английски език в хинди, които понякога при превод биват оставяни в текста в непроменен вид за придаване на колорит).

5. Предаване на назализирани гласни

Назализираността на гласните звукове в хинди е смислоразличителна. „Предаването на тези гласни в неспециализираната литература на български език е съобразено със следходната съгласна и произносителните навици на българите“ (Rozova & Marinova, 2009: 428), напр. бансури – *бансури*, *бамбукова флейта*; манс – *месо* и гр. Твост в българския език назализацията обикновено се предава с буква „н“ или „м“, а когато е в краесловие, гласният звук най-често се оставя в чистия си вид, например ма – *майка*, а не ман (въпреки че думата завършва на назализиран гълъг гласен звук).

При транскрибирането на индийската *анусвара* (графичният знак за назализация) в българския език следва да се вземат предвид тези съвременни реализации на назала, напр.: Ганга, аланкара (а не аламкара), Индира, Амбика, самват (а не санват) и пр. Вариативна е практиката за предаване на *анусвара* пред сибилантите, напр. сансара и самсара, ахинса и ахимса, санскрит и самскрит.

6. Предаване на кратка гласна [a] в зависимост от позицията

„На фонетично равнище съвременният хинди демонстрира реализации на кратък вокал [a], значително отклоняващ се от звученето на фонемата в силна позиция, където то съвпада със звученето на българската гласна [a] в силна позиция“ (Rozova & Marinova, 2009: 428), напр.: бхàва – *чувство*; бхàкти – *преданост, всеотдайност*; гхàрма – *вяра, религия, дълг*; кàннага – *език каннага*; аватара – *аватара, превъплъщение на божество*. Звученето на кратката гласна [a] в хинди в сравнение с останалите кратки гласни е „най-силно зависимо както от броя на срещките в думата, така и от дължината на гласните в обкръжаващите я срещки“ (Rozova & Marinova, 2009: 428). Резултат от тази особеност е неточното предаване на български език на неударена [a], та дори и на [a] под ударение като [ъ]: Лъкшми вм. Лàкшми – *богиня Лакшми*; Девъм вм. Девàм – *букв. за боговете*; Лъкнау вм. Лàкхнау – *град Лакхнау*;

7. Предаване на дълги гласни

Тъй като подувисоките гласни в хинди [e], [ai], [o], [au] и назализираните им корелати се определят като само дълги, в български текстове се появяват лексеми като: паан, джаан, бакваас и гр. Друга причина за предаване на дълги хинди гласни с удвоени български гласни е механичното им транслитериране от английски език, в резултат на което се създава погрешна представа за звуковата форма на индийската лексема, напр.: Меена (Meena) вм. Мина – *Мина, женско собствено име*; фалоода (faloodaa) вм. фалуда – *вид напитка от жито*; кхеер (kheer) вм. кхир – *мляко с ориз* и пр. „Прието е както кратките, така и дългите хинди гласни да бъдат предавани със съответстващите им български гласни“ (Rozova & Marinova, 2009: 430): Прадип

(а не Прадиѳн) – *Прадиѳ*, *мъжко собствено име*; Дупак (а не Диѳпак) – *Дупак*, *мъжко собствено име*; киртан (а не киѳртан) – *религиозна песен за възхвала*.

8. Предаване на придихателни съгласни

Предаването на хинди придихателните съгласни в български текстове като съчетание от букви за съответните непродихателни + [х] е най-адекватният начин те да бъдат транслитерирани. „Въпреки че тази транслитерация често създава погрешна представа за две фонемни, все пак тя в по-голяма степен съответства на фонетичния облик на думата в езика източник и следва да бъде предпочетена пред предаването на аспирираните съгласни в хинди само с буквите за техните неаспирирани корелати в българския език“ (Rozova & Marinova, 2009: 431), напр.: **хатха ѳога** (а не хата ѳога); **маратхи** (а не марату); **Матхура** (а не Матура); **Кхаджурахо** (а не Каджурахо); **Бхопал** (а не Бопал); **бодхисатва** (а не бодисатва); **Андхра Прагеш** (а не Ангра Прагеш) и т.н. Вследствие на несъобразяване с тази особеност на консонантната система на езика хинди в българския език вече са навлезли в употреба неправилно предадени индийски названия като: **Буга** вм. Буддха (с опростяване и на двойната съгласна); **Ганди** вм. Гандхи; **Тар** вм. Тхар; **Рабингранат** вм. Рабингранатх. Но това са вече утвърдени в публичното пространство названия, чиято промяна с нищо не се налага, нито има как да се случи. То е равнозначно на безплодното усилие да искаме да променим произношението и изписването на български на името на столицата на САЩ от Вашингтон на Уошингтън.

Пълния текст четете в сп. „Чуждоезиково обучение“; кн. 6

Спортът като превенция

Откъс от „Спортът като фактор за превенция на агресията и насилието в училище“

Татяна Янчева

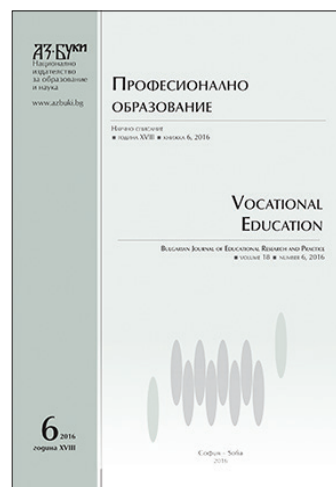
Национална спортна академия „Васил Левски“ –
София

Актуалната ситуация през последното десетилетие в България ни изправя пред една особено негативна тенденция – нарастване на относителния дял на поведенчески прояви, свързани с агресия и насилие в детска и младежка възраст. Все по-често сме свидетели на различни форми на агресивни прояви, тормоз и насилие сред погроставащите. Подложени на остри нападки и обвинения, от неконтролирана емоционалност до морален упадък, подобни поведенчески прояви се превръщат в своеобразен фокус на обществените нагласи, настроения и интереси. И това е естествено, след като става въпрос за най-ценния ресурс на страната – децата.

Статистиките отбелязват значимо нарастване на насилието сред децата и младите хора (Stamatov, 2008).

Редица институции и организации работят за ограничаването му, за осигуряване на сигурността както на отделния ученик, учител, така и на различни групи, участващи по определен начин в подобни прояви. Ефективното справяне с този проблем изисква неговото добро познаване – същност, механизми, фактори, поведенчески изяви и т.н. Овладяването му предполага не толкова борба със следствията, а добра превенция и ефективно справяне с причините и предпоставките, стоящи в основата му.

Заглавието е на редакцията

www.strategies.azbuki.bg

Главен редактор

Доц. д-р Тоня Георгиева
E-mail: tonia@au-plovdiv.bg

Редактор

Николай Кънчев
0888 81 56 45

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: vocedu@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Професионално образование“, кн. 6/2016:

ЗДРАВΟΣЛОВЕН НАЧИН НА ЖИВОТ И СПОРТ В ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ ИНСТИТУЦИИ

Спортът като фактор за превенция на агресията и насилието в училище / *Татяна Янчева*

Социалният маркетинг като подход за мотивиране и участие в двигателни и спортни дейности / *Иван Сандански*

Спортът сред природата – възможност за оптимизиране на двигателната активност в детската градина / *Паулина Андреева*

Спорт за красота и здраве / *Маргарита Врачовска, Мария Маркова*
„Брезичка“ диша / *Иванка Харбалиева*

Да играем заедно / *Маруся Обретенова*

Посланици на здравето / *Ученически съвет и IX^b, IX^a, X^a клас*

Спорт срещу агресията и насилието в училище / *Росица Христова*

Една незабравима лятна ваканция / *Димитър Дилчев*

МЕТОДИКА И ОПИТ

Ползи от изграждането на национална система за трансфер на кредити в професионалното образование и обучение / *Емилияна Димитрова*

За подобряване на резултатите от национални външни оценявания / *Галина Евденова*

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

Защо медиация? / *Татяна Дронзина, Бисерка Михалева*

ПИСМА ДО РЕДАКТОРА

Астропарти / *Радка Костадинова*

УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

Нови възможности за квалификация с нови специалности / *Янка Василева*

Правила за институционална квалификация на педагогическите специалисти в системата на средното образование / *Розета Заркова*

УЧИЛИЩЕ ЗА УЧИТЕЛИ

Днес представяме: 2. Средно училище „Акад. Емилиян Станев“ – София

Трудностите пред младия учител в България и съвети как да се справи с тях / *Николай Данев*

Мястото на домашната работа в начален етап в съвременната образователна парадигма / *Десислава Петрова*

Екскурзията – стимул за повишаване познавателната активност на учениците от начален етап по предметите „Роден край“, „Околен свят“, „Човекът и природата“ и „Човекът и обществото“ / *Камелия Любенова Ангелова*

Да си учител / *Катя Димитрова*

Работа по случай в образованието – психологически аспекти / *Станислав Пандин*

ГОДИШНО СЪДЪРЖАНИЕ

Преобладаващата част от публикациите, свързани с агресията и насилието в училище, са насочени към неговите гетерминанти, проявление, следствия, превенция.

Проблемът може да се разглежда и в по-широк контекст не само като реализирано действие, а и като поменциална заплаха, доколкото то може да не е свързано непременно с осъществено агресивно действие или победение, а по-скоро да включва готовност към агресия, латентна склонност към насилие, поведение „на ръба“ (Zhelev, 2001).

Авторите не са единодушни в търсене на движещите сили на асоциалното поведение както по отношение на използваните подходи, така и в интерпретацията на причините, които го обуславят.

За успешното решаване на сложните комплексни и многофакторно обусловени проблеми на развитието и възпитанието на личността през периода на детството и юношеството, особено в случаите, когато са налице определени нарушения от социалните норми, е необходимо да се приложи комплексен научен подход. Той би трябвало да се приложи и по отношение на проблема за сигурността в училище.

Все още дефинирането на понятието сигурност и неговите механизми е трудно и нееднозначно. Съществува значително многообразие на дефинициите, конкретизиращи и изясняващи понятието „сигурност“. Сигурността най-общо се определя като степен на съпротивление или предпазване от вреда. Терминът сигурност се прилага към всичко, което е ценно и в същото време е уязвимо. „Сигурността е функционалното състояние на дадена система, което осигурява неутрализирането и противодействието и на външни и вътрешни фактори, оказващи влияние или можещи да въздействат деструктивно на системата (влошаване на организационното състояние на системата или невъзможност за нейното функциониране и развитие)“ (Уикипедия), състояние на отделния индивид или група от хора, което се характеризира с „категоричност, увереност, безгрижност, липса на тревожност, безопасност и защитеност (Simeonov & Petkov, 2008). На личностно ниво потребността от сигурност се разглежда като фунгаментална мотивация (Velichkov & Radoslavova, 2005). А. Величков и С. Василева (1997) я определят като „**подбуда за осигуряване и запазване на всички ресурси, които ограничават и защитават човека от неблагоприятните въздействия на природната среда**“; като по този начин

тя се явява важна предпоставка за саморегулация на поведението (Velichkov & Vassileva, 1997).

Осигуряването на сигурността в училище изисква много добър анализ на факторите, детерминиращи поведението на различни групи млади хора, както и механизмите, стоящи в основата на това поведение.

Ключови въпроси:

Кои са движещите сили в поведението на учениците?

Кои са факторите, които предизвикват агресивни прояви у тях?

Какви са техните личностни особености?

Можем ли да осъществим адекватна превенция на агресията и насилието в училище, а и извън него?

Това проблем на училището ли е, или на обществото?

Може ли спортът да бъде алтернатива?

В настоящия доклад акцентът е доколко спортът се явява алтернатива на агресията и насилието в училище.

Спортът е специфичен социален феномен, „една социална реалност, обособена като относително самостоятелна част от обществения живот“, „която присъства в живота на отделния човек, в живота на отделното общество, в живота на съвременната цивилизация“ (Tzouev, 1994).

Спортът е особена „магия“, която привлича интереса на милиони привърженици по света. Спортът се определя като един от основните социални институти в модерното общество на XXI век заедно със семейството, образованието, политиката, икономиката, религията, масмедията и културата.

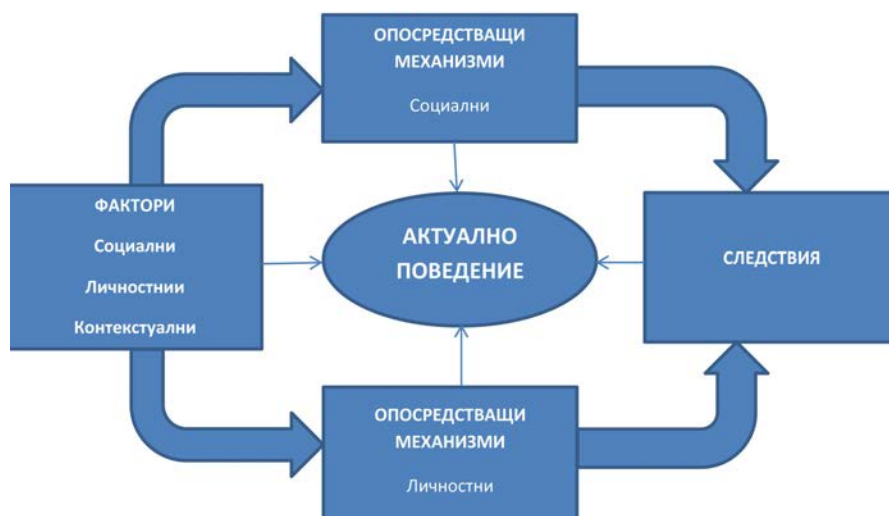
Независимо от различията по отношение на мястото, социалната роля и функции на спорта в различните култури, теоретиците в областта на спортната наука са единодушни по отношение на особеното място и значимост на спорта като елемент на културата на обществото и в този смисъл важен фактор в процеса на социализация.

Дори днес, в епохата на интернет комуникациите и информационната революция, силата, с която спортът владее мисълта и емоциите на милиони, не отслабва.

Съвременният спорт се отличава с огромен психологически заряд, което го прави особено привлекателен за младите хора. Това е и причината учени и практики да търсят социалния ефект от заниманията със спорт върху поведението, психиката и личността на младите хора, което го превръща в незаменимо средство с изразен развиващ ефект. Физическото възпитание и спортът са утвърдени в обществото форми за задоволяване на базови потребности на човека – от движение, постижение и развитие (Dimitrova & Yancheva, 2002). Спортът равнопоставя младите хора независимо от техния произход, създава у децата усещане за принадлежност, справедливост и подкрепа, изгражда ценности и позитивни модели на поведение. Чрез спорта детето получава изключителната възможност да овладява себе си, да усъвършенства способността си за самоконтрол, саморегулация и саморазвитие.

През последните години нараства интересът към изследване на личностните особености като елемент от обяснителните модели на крайните поведенчески реакции. Изследват се индивидуалните различия, социалната идентичност, криминалните нагласи (Costa & McCrae, 1992) във връзка с вербалната и физическата агресия. Търсенето на преживявания се разглежда като една от личностните особености, свързана с потребността от по-силна стимулация от средата, която води към по-крайни и рискови форми на поведение (Kerr, 1988, 1994).

Обобщеният преглед на литературата ни дава основание да изведем следните основни фактори и предпоставки, стоящи в основата на агресивното поведение (фиг. 1):

Фигура 1. Фактори и механизми на агресивното поведение

Основните фактори и предпоставки на агресивното поведение могат да се обединят в три групи.

Социални – обществена, семейна и приятелска среда, изолация на младите хора от обществените процеси, специфични трудности при социалната интеграция, състояние на институциите, липса на интегриращи социални модели, толеранане на негативни поведенчески образци, медиите и др.

Личностни/индивидуални – агресивни нагласи, търсене на усещания и преживявания, психопатни нагласи, импулсивност, слаб поведенчески контрол и липса на саморегулативни умения, липса на социални личностна идентичност и др.

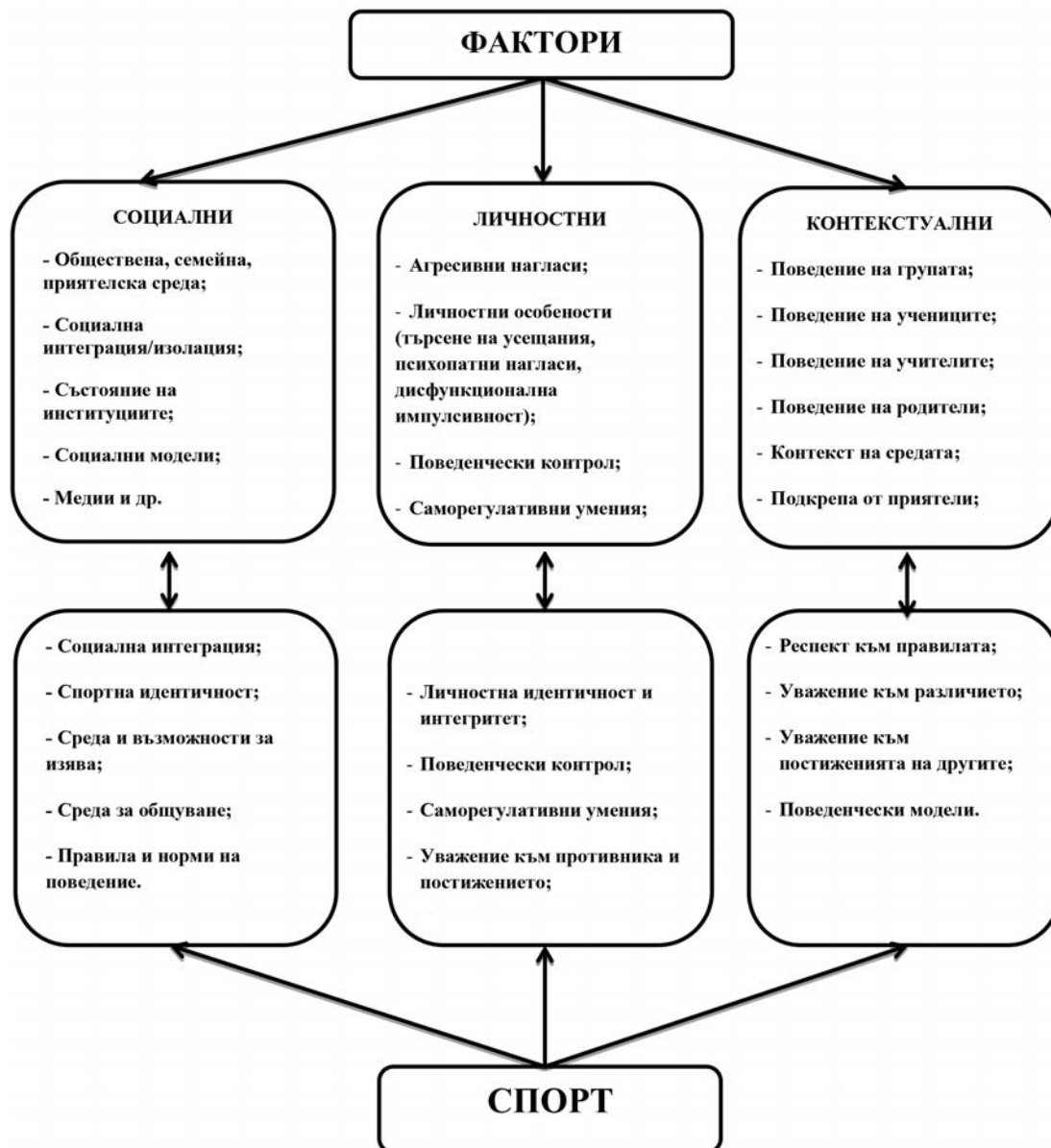
Контекстуални – поведение на групата, поведение на класа, приятелите, „групите“, учителите, конкретната ситуация и др.

Разбира се, трябва да отбележим, че тези фактори не действат еднозначно. Съществени, за да се задействат съответните агресивни поведенчески модели, са *опосредстващите механизми*, които също могат да бъдат социални (конкретни условия и стимулация на средата, поведение на околните, групови норми) и личностни (поведенчески контрол, саморегулативни механизми).

Комплексното действие на тези механизми води до определен поведенчески отговор, който намира израз в съответно актуално поведение.

Обоените резултати от теоретичния анализ, наблюденията от практиката и данни от изследвания доказват, че агресивното поведение е сложен и многофакторно обусловен феномен. В този смисъл, овладяването на агресията и насилието сред децата и осигуряването на сигурността в училище (на учениците, учителите и др.) изисква комплексен подход, основан на сериозни проучвания, по отношение на факторите, механизмите и движещите сили, стоящи в основата му. Често очакваме от детето да коригира поведението си, но не му показваме как. Наказваме, осъждаме, но не даваме положителния модел, не създаваме среда за полезно развитие и диалог.

Значителни възможности за това са заложили в самата същност на спорта. Както вече посочихме, можем да обособим три групи фактори на агресивно поведение – социални, личностни, контекстуални (фиг. 1). Според нас спортът има специфични медиаторни функции и сам по себе си в значителна степен може да се разглежда като фактор за превенция на агресивното поведение на децата, а по този начин и като фактор на сигурността в училище (фиг. 2).

Фигура 2. Възможности на спорта за превенция на агресията и насилието

Защо спортът?

Социалните функции на спорта са категорично доказани в редица разработки. Спортът е един от най-силните фактори за социална интеграция и идентичност. Той създава среда за полезно общуване и изява по регламентиран в съответствие с установените правила и норми начин, т.е. той създава предпоставки за овладяване и превенция на социалните фактори за агресивно поведение, а по този начин и за сигурността в училище.

Пълния текст четете в сп. „Професионално образование“, кн. 6